

Toppfundurin

TAÐ er ikki nøkur stórhending longur, á sama hátt sum tað hevur verið tað, at leiðararnir í heimsins stórveldum USA og Sovjetsamveldinum hittast til toppfundar. Seinasti toppfundurin teirra millum, sum varð hildin í USA í farnu viku, var tann 18. í røðini. Men hóast tað fyrri altjóða fjølmíðlarnir ikki er tann stóra søgan longur at fylgja toppfundum av slíkum slag, nú teir eru so vanligir, so er innihaldið kortini bæði áhugavert og avgerandi fyri okkum øll. Hesir toppfundir hava tí framvegis sera stóran týdning fyri mannagettina alla. Dialogur er ongantíð at forakta, tvørturímóti.

DEMOKRATISERINGIN í Eystur-europa hevur minkað um spenningin millum tað, sum áður varð rópt eystur og vestur. Bráðdliga tykjast tær báðar hernaðarsamgongurnar at hava mist stóran part av sínum tilverugrundarlagi, nú kallað kríggið er av og tær mest álvarsomu hóttanir eru burturi.

HETTA er sjálvandi nakað, sum merkir toppfundir millum báðar stórveldaleiðarnar. Men harvið er ikki sagt, at eingir trupulleikar eru eftir at loysa, og at ongar ósemjur finnast millum londini. Vit kunnu tó fegnast um, at tað gongur móti ljósari tíðum, at óttin fyri einum altoyðandi heimskríggi er minni munandi, nú stórveldini kunnu koma ásamt um avdubba.

TEIR báðir Gorbátjov og Bush møttust hesaferð í USA. Stórir spenningar var undan fundinum serliga viðvíkjandi spurninginum um antin eitt sameint Týskaland skal kunna vera partur av NATO ella ikki. Hetta vilja týskarar sjá, hetta vilja USA og sameindu tess, men tað vil Sovjetsamveldið ikki so fegið. Tað sær heldur eitt sameint Týskaland sum ein óheft land. Hesin spurningurin var so heldur ikki loystur á toppfundinum. Hann fer helst at verða ein av teimum fremstu spurninginum í dialoginum millum stórveldini bæði í komandi tíð.

MEN fleiri týðandi avtalur vórðu gjørdar, og grundarlag varð lagt undir aðrar. Sokallaða START-avtalan um tær langtrøkkandi kjarnorkurakettirnar kom undir land,

og menn samdust eisini um eina avtalu, sum miðjar móti at beina burt kemisku vápnini. Henda avtala er eitt era stórt framstig. Nú er so eftir at fáa onnur lond at ganga somu leið. Síðani verður samráðst víðari um tey konventionellu vápnini, og her vænta menn sær eisini ítøkilig úrslit í næstu framtíð. Semja er um at minka um hernaðarliga virksemd serliga á landi og í luftini hjá báðum partum, serliga í Europa. Her vilja russar so eisini hava flotarnar við í avvápnadar-samráðingarnar, nakað sum USA og Nato higartil hava verið ímóti. Men okkurt bendir nú á, at eisini á hesum økinum fer at bera til at avdubba í framtíðini.

TAÐ var ógvuliga umráðandi fyri Gorbátjov at fáa eina avtalu við heim, har amerikonsku handelsblokkaðurnar av sovjetiskum vörum verða settar úr gildi. Hetta høvdu eygleiðarar ikki roknað við fór at henda, soleiðis sum støðan er millum baltisku londini og Sovjetsamveldið. Men her hevur so Bush kortini gingið yniskinum frá Gorbátjov á móti um at betra um handilsliga samstarvið, nakað, sum hevur altstóran týdning fyri sovjetiska búskapin.

VIT kunnu bert fegnast um, at tað verða hildnir slíkir toppfundir, og at spenningurin í heiminum linkar, í hvussu so er millum stórveldini. Nú skal ein heldur ikki fyrigykla sær, at allir trupulleikar og allir spurningar eru loystir fyri tað um vit siggja tveir brosandir stórveldaleiðarar í fjølmíðlunum. Men vit eiga at siggja tað positiva, sum er í hesum: at tíðin við tí kallað krígnum, har stórveldaleiðarnir als ikki tosaðu saman, er av.

FYRI Gorbátjov hevur ein tilfúkur toppfundur sera stóran týdning. Tí meðan hann hevur mist nakað av síni stóru undirtøku í heimlandinum, so hevur hann bara fingið stórra og størri undirtøku í umheiminum, ja er kosin aldarinnar politikkarinum nummar 1. Antin vit eru samd við Gorbátjov ella ikki, so skerst ikki burtur, at tað er við honum, at øll tann kommunistiska heimsskipanin er farin í uppløysing, at tað m.a. er honum fyrri at takka, at múrarir millum eystur og vestur eru tiknir niður med alla. Tað er ómja í Sovjetsamveldinum um poliúkkin hjá Gorbátjov mótvægis eitt nú baltisku londunum, og eisini úti kring heim

So help us God

er stór ónøgd við støðu hansara til royndirnar hjá hesum londum at fáa fult sjálvstýti.

MEN sambart Gorbátjov so er ætlanin, at hesi londini skulu fáa størri stjálvstýri sum frálíðir, men at tey mugu hava tol, tí verður borið ov skjótt og ógviliga at, so er vandi fyri, at alt tað stóra sovjetiska ríkið fer í luftina sum ein onnur krúttunna. Hetta vil Gorbátjov fyrri alt í verðini forða, tí tá eru vit øll nærri einum ragnarroki enn nakrantíð. Størri frælsi, meiri demokrati og meira sjálvstýri til tær einstøku republikkarnar er politikkur Gorbátjovs - men ikki eftir einum

degi. Hetta má henda yvir eitt ávíst áramál.

MEININGARNAR vestanfyrri um Gorbátjov og hansara politikk eru ymskar. Men at hesin sovjetiski leiðarin er populærur millum tað vanliga fólk í øllum vesturheiminum skerst ikki burtur. Og tað er uttan iva henda popularitet, sum Gorbátjov ætlar at brúka til tess at demokratisera Sovjetsamveldið stig fyrri stig. Kunnu toppfundirnir tiskil vera ein eggjan til størri demokrati í tí annars so totalitera Eystureuropa og Sovjetsamveldinum, so eru teir sera týðningarmiklir. Og tá hava vit so avgjørt brúk fyrri teimum.

jamú

© Eric Hill 1984, 1985

Deyvafelag Føroya

hevur skrivstovu í Deyvahúsinum »Effata«, Íslandsvegur 10 B, Tórshavn, og hon er opin mánadag og fríggjadag kl. 14.00-16.00. Telefon 175 97 (telefonsvarari) ella telefon 0 3100 32 og bið um nr. 169 29 (skrivitefon).